

Висновки. Колірна лексика – це лексико-семантична група, що позначає кольори в українській мові. Дослідження специфіки кольоролексики у творах сучасних українських письменників і поетів є сьогодні неабияк важливим та актуальним.

Кольористична лексика Юрія Андруховича є спектрально багатою та насиченою. Сюди належать як лексеми на позначення власне кольору, так і стилістично образні мовні одиниці, що вказують на їхні відтінки. Аналіз кольористики видатного поета свідчить про його глибокий внутрішній світ, психологізм та здатність відчувати поезію по-своєму.

Список літератури:

1. Андрухович Ю. Екзотичні птахи і рослини. Київ: Молодь, 1991. 104 с.
2. Андрухович Ю. Середмістя. Київ: Радянський письменник, 1989. 101 с.
3. Бабій І. М. Семантика, структура та стилістичні функції назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі малої прози В. Стефаніка, М. Коцюбинського, М. Хвильового) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1997. 21 с.
4. Мацько Л. І. Стилістика української мови : підручник / ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.

Щудло Олена,

Тернопільський національний
педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник: канд. філ. наук, доц. І. М. Бабій

СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «СОЛО ДЛЯ СОЛОМІЇ»

Вступ. Фразеологізми – одне з найяскравіших явищ у мові. Вони є засобом зберігання культурно-історичної інформації, зв'язком поколінь,

сховищем і засобом передачі колективного досвіду. Завдяки стилістичним ознакам і семантичній зв'язності компонентів фразеологізми вражають своєю образністю та викликають у носіїв мови розумові асоціації. Вивчення термінів української мови може сформувати загальне уявлення про носіїв української мови, історію народу, побут і світогляд.

Одним із найвидатніших представників сучасної української літератури є журналіст, драматург і прозаїк Володимир Лис. Це найвідоміший і найплідніший письменник сучасної української літератури, він є яскравим майстром прозового письма, що використовує життєві історичні знання для активізації національно-культурної пам'яті читача крізь призму духовних орієнтирів, синтезуючи національні та загальнолюдські цінності.

https://bookclub.ua/read/volod_lis/

Творчість В. Лиса досліджувало багато науковців, серед яких: О. Забужко, О. Клименко, Я. Поліщук, Т. Прохасько, Р. Свято, Л. Скорина, К. Янченко та ін.

Мета статті – охарактеризувати семантику фразеологізмів, ужитих у романі «Соло для Соломії» Володимира Лиса.

Актуальність проблеми. Проблема дослідження фразеологізмів у романі Володимира Лиса «Соло для Соломії» є актуальною з кількох причин.

1. По-перше, роман є важливим твором української літератури та має великий культурний та історичний зв'язок із сучасністю. Вивчення фразеологізмів у цьому творі допоможе краще зрозуміти його контекст та стилістичні особливості.
2. По-друге, фразеологізми є складовою частиною нашої мови та культури. Вони є важливим елементом у формуванні мовної компетенції та допомагають розуміти національний світогляд.
3. По-третє, дослідження фразеологізмів у романі може стати основою для подальшого дослідження української мови та літератури.

Виклад основного матеріалу. Фразеологізм – це стійкий зворот, складений із декількох слів, який має переносне значення і непрозору

структуру, тобто не може бути розібраний на окремі компоненти та їх лексичні значення.

Дослідження фразеологізмів передбачає з'ясування їхніх конотацій та асоціацій, а також взаємовідношень між фразеологізмами та іншими лексичними одиницями мови. Семантична структура фразеологізмів може включати як пряме значення компонентів, так і переносне значення всього звороту.

"Класифікація фразеологізмів визначається на основі різних критеріїв: структури, семантики, походження, функціонального використання тощо. Зазвичай науковці поділяють їх на ідіоми, прислів'я, приказки, складносурядні конструкції, а також на фразеологізми з реалізацією однієї або кількох метафор. Класифікація фразеологізмів є важливою для їх розуміння та використання в мовленні, а також для дослідження їхнього функціонування в мові" [1. с. 5].

За семантичною злитістю компонентів учені поділяють фразеологізми на такі типи:

- а) фразеологічні зрощення;
- б) фразеологічні єдності;
- в) фразеологічні сполучення.

Фразеологічні зрощення – це фразеологізми, що складаються з двох або більше основ, які виступають як єдине значення.

У романі «Соло для Соломії» широко представлені такі фразеологічні зрощення: «Свят, Мати Божа, цяя вроки ще якісь до двору принесла, – Марина, *продавши витрішки*, перехрестилася» (с. 38); «Соломійці знов як *приском сипнуло* – кому одмовить, а кому – не?» (с. 59); «Тремтіла вже, *мов у пропасниці*» (с. 60); «Та голос у мами хоч ніби і сердитий, та не *вороною каркає*, а *ластівкою* до їх обох *підлітає*» (с. 85) [3].

Фразеологічні єдності – це фразеологізми, що складаються зі слова або словосполучення, що мають стійке, непряме значення. Фразеологічні єдності використовуються в мовленні для досягнення різноманітних комунікативних

цілей, таких як емоційна експресія, увиразнення, підкреслення, передача образної інформації тощо: *тримати камінь за пазухою; ложка дьогтю в бочці меду; намилити шию; стерти в порошок; замилувати очі; зробити з мухи слона; загрибати жар чужими руками.*

Під час дослідження у романі "Соло для Соломії" виявлено такі фразеологічні єдності: «Звістка була *солодка, як мед*, тривожна, як далекий пронизливий звук, що вражає насамперед серце» (с. 11); «Око, що раптом *пропекло наскрізь*» (с. 12); «...на середину двадцятих років двадцятого також століття час, коли відьом спалювали на вогнищах або *вбивали в груди оскиковий кілок*, минув» (с. 14) [3].

Фразеологічні сполучення – такі комбінації слів, які мають стійкий, зафіксований характер, що не може бути зрозумілим за звичайних правил мови та відповідає якійсь конкретній ситуації. Наприклад: *здобути перемогу; делікатне питання; насупити брови; згорати з сорому.*

Серед усіх виокремлених у романі "Соло для Соломії" фразеологізмів більшу частину займають фразеологічні сполучення, серед яких є багато подібних за одним із компонентів. До прикладу, фразеологічні сполучення, які характеризують душевний стан: *душа плаче* («Мо', й нещасніший за неї, бо в неї постраждало тіло, не сперечайся, тіло твоє постраждало, а душу ти сама в комору, у погріб тіло зачинила, тико я знаю, що *душа* твоя *плаче* і проситься, аби випустили її на сонечко» (с. 49)); *гіркота в душі* («І *гіркота* хлюпнула йому в *душу* – Марлен за жодних обставин не пішла б визволяти подругу» (с. 72)), *камінь на душі* («Тико *камінь з душі* ніяк не міг звалитися» (с. 208)); *скидати камінь з душі* («Тико *скень з душі камінь*» (с. 148)); *зазирати в душу* («– І коли ти перестанеш *зазирати в душу* і все вгадувати! – сердито сказала вона» (с. 265)) [3].

У процесі використання фразеологізмів у мовленні протягом тривалого часу фразеологічні одиниці можуть змінювати свою форму. Деякі фразеологізми вживаються у скороченому вигляді або ж одні компоненти можуть замінюватися синонімічними словами [4, с.105].

Досить часто можна зустріти такі ФО, в яких одні слова замінюються синонімами або словами з додаванням інших морфем, наприклад: *блиснула очима (с.149)*, *блимав злим оком (с.15)*; *під мороз по шкірі побіг (с.34)*, *мороз пробігає шкірою (с.28)*, *мурашки тілом побігли (с.88)*, *тілом мурашки забігали (с.26)*.

Не менш майстерно автору вдається змальовувати зовнішність персонажів за допомогою сполучень, наприклад: *очі, як дві волошки серед макового цвіту*, *вицвілі очі*, *очі, як дві зорі*, *наче у воді втоплені*, *очі, як два буравчики* («Файна дівка була в Луцяхи – дарма, що тоненька, *очі, як дві волошки серед макового цвіту*» (с.17), «*З вицвілих очей* господині, коли підвела їх до гості, раптом проглянула така бездонна далечінь, що Соломії зробилося лячно» (с.16), «*І очі, як Віталія* одважилася заглянути, її власні нагадали – *наче у воді втоплені*, казала мама» (с.51), «Дивиться пильно – *очі як два буравчики*, а з них розтоплене масло витікає» (с.109)) [3].

Висновки. Аналіз семантики фразеологізмів у романі Володимира Лиса «Соло для Соломії» дозволяє констатувати, що автор вдало використовує фразеологізми для створення характерних образів та атмосфери у творі. Використання різних типів фразеологізмів (ідіоми, прислів'я та приказки) допомогло Лису показати національний колорит та особливості української мови.

Крім того, дослідження показало, що фразеологізми в романі мають складну семантичну структуру, яка включає пряме та переносне значення, що створює додаткову глибину у тексті. Також виявлено, що фразеологізми в романі можуть мати різні функції, включаючи характеристику персонажів, створення атмосфери та інші.

Отже, дослідження семантики та класифікації фразеологізмів у романі Володимира Лиса «Соло для Соломії» має важливе значення для розуміння твору та української мови загалом. Воно допомагає краще зрозуміти характерні особливості української мови, її культурний контекст та

національний колорит, а також дає можливість більш глибоко проаналізувати текст роману та розкрити його семантичний потенціал.

Список літератури:

1. Баран Я. А., Зимомря М. І. Теоретичні основи фразеології. Ужгород, 1999. 176 с.
2. Гнатюк І. С. Деякі особливості використання фразеологізмів у мові сучасної художньої прози . *Укр. мова та літ. в шк.* 1981. № 9. С. 62-64.
3. Лис В. С. Соло для Соломії: роман. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 368 с.
4. Шевчук С. В., Шкурятяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник. Київ: Літера, 2000. 688 с.

Ірина Білань,

Тернопільський національний

педагогічний університет ім. В. Гнатюка.

Науковий керівник канд. філол. наук, доц. Ніна Свистун

ЗАСОБИ ПОЄДНАННЯ ПРЕДИКАТИВНИХ ЧАСТИН СКЛАДНОСУРЯДНИХ РЕЧЕНЬ У РОМАНІ О. ПЕЧОРНОЇ «ФОРТЕЦЯ ДЛЯ СЕРЦЯ»

Різні питання синтаксичної науки перебували у колі наукових досліджень учених-лінгвістів. Серед актуальних проблем є дослідження реченневих структур у мові творів письменників. Предметом наших дослідницьких зацікавлень стали складносурядні речення і засоби зв'язку цих реченневих структур у романі О. Печорної «Фортеця для серця».

Складносурядними називають такі складні речення, частини яких синтаксично рівноправні і поєднуються за допомогою сурядних сполучників [1, с. 201]. Основними ознаками складносурядних речень є: синтаксична